

THE ROLE AND IMPORTANCE OF THE PHILOSOPHY OF EDUCATION FOR A HARMONIOUS GENERATION

Muslima Odilovna Khamrayeva

**Assistant Professor, Department of National Idea and Philosophy,
Uzbekistan- Finland Pedagogical Institute**

Abstract: In this article, the philosophical analysis of reforms carried out at the level of the state program aimed at improving the quality of pedagogical philosophy of education in Uzbekistan is highlighted. In the Republic of Uzbekistan, teachers are treated as the main means of forming the spirituality of a well-rounded person. Educating, teaching and forming a person is the main function of a Pedagogue. Personality education is considered the main concept in Pedagogy and means the joint activity of family and society aimed at forming a well-rounded person.

Key words: In the Republic of Uzbekistan, teachers are treated as the main means of forming the spirituality of a well-rounded person. educational theory, Personality education, refers to the joint activities of family and society aimed at forming a well-rounded person.

Pedagogika (gr. 'παῖς', paida — bola, gr. 'ἄγω', gogos — yetaklovchi) atamasi qadimiy bo'lib, „bola yetaklovchi“ degan ma'noni bildiruvchi grekcha „paydogogos“ soʻzidan kelib chiqqan. Tarixiy manbalarning koʻrsatishicha, qadimgi Yunonistonda oʻz xoʻjayinining bolalarini sayr qildirgan, ehtiyot qilgan, harbiy mahoratni oʻrgatgan tarbiyachini, yaʼni qullarni „pedagog“ (bola yetaklovchi) deb atashgan. Keyinchalik esa, maxsus oʻqitilgan va pedagoglikni oʻziga kasb qilib olgan kishilarni pedagog deb atay boshlashgan. **Pedagogika** (yun. paidagogs) — tarbiya, taʼlim hamda maʼlumot berishning nazariy va amaliy jihatlarini oʻrganuvchi fanlar majmuasi. Ped. institutlari va ayrim boshqa oʻquv yurtlarida mutaxassislik dasturi asosida oʻrganiladigan oʻquv predmeti ham pedagog deb yuritiladi. “Yangi Oʻzbekiston – maktab ostonasidan, taʼlim-tarbiya tizimidan boshlanadi” [2], degan gʻoya asosida soʻnggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar natijasida kichik yoshdagi bolalarni maktabgacha taʼlim bilan qamrab olish darajasi ikki barobarga ortdi, xalq taʼlimi tizimida Prezident va ijod maktablari, matematika, kimyo va biologiya fanlari boʻyicha maxsus maktablar tashkil etildi, zamonaviy professional taʼlim tizimi shakllantirildi hamda yoshlarning oliy taʼlim bilan qamrab olish darajasi 25 foizga yetdi. Pedagogika fan sifatida bola tarbiyasining nazariy asoslari bilan shugʻullangan. Zamonaviy pedagog bolalar bilan birgalikda kattalarning ham oʻquv-tarbiyaviy, madaniy hamda maʼnaviy-maʼrifiy tarbiyasi bilan shugullanishni koʻzda tutadi. Oʻzbekiston Respublikasida Pedagoglarga barkamol shaxs maʼnaviyatini shakllantirishning asosiy vositasi sifatida yondashiladi. Pedagog tarbiya jarayonining qonuniyatlari, tarkibi va uni tashkil etish mexanizmlarini tadqiq etadi, tarbiyaviy va oʻquv

ishlarining mazmuni, tamoyillari, ularni tashkil etish shakl, usul hamda yo‘sinlarini belgilab beradi. Shaxsni tarbiyalash, o‘qitish va shakllantirish Pedagogning asosiy funksiyasi hisoblanadi. Shaxsni tarbiyalash Pedagogikanidagi asosiy tushuncha sanalib, oila va jamiyatning barkamol shaxsni shakllantirishga yo‘naltirilgan birgalikdagi faoliyatini anglatadi. Tarbiya yordamida inson shaxsining ma‘naviy jihatlarini qaror toptirish ko‘zda tutiladi. Dunyoqarash, e‘tiqod, ezgulik, go‘zallik, yaxshilik, adolatga doyr qarash va ko‘nikmalarning shaxs sifa-tiga aylantirilishi tarbiya yordamidagina amalga oshiriladi. Insonlar ora-sida yashash, hayotda turmush kechirish va faoliyat ko‘rsatish uchun zarur bo‘lgan bilim, ko‘nikma va malakalar yig‘indi-sini o‘zlashtirishga qaratilgan faoliyat o‘qitish tushunchasini ifoda etadi. O‘qitish natijasida shaxs zaruriy bilimlar bilan ta‘minlanib, kelgusida turli darajadagi maxsus ma‘lumotni olish imkoniga ega bo‘ladi. Tarbiyalash va o‘qitish natijasida odamda muayyan shaxs sifatleri shakllantiriladi. Shaxe tarbiyalash va o‘qitish orqali o‘zida oldin bo‘lmagan ma‘naviy-intellektual sifatlarga ega bo‘ladi. Bu hol shaxsning umri mobaynida uzluksiz davom etadi va uning rivojlanishiga omil bo‘ladi. Inson va uni shakllantirishga doir fan sifatida Pedagogika falsafa, etika, estetika, madaniyatshunoslik, psixologiya, iqtisodiyot, siyosatshunoslik, demografiya, tarix, adabiyot, tibbiyot, mat. va boshqa fanlar bilan uzviy bog‘liq. Pedagogika fani va amaliyoti taraqqiyotida bu fanlarning nazariy asoslari, tadqiqot metodlari, ilmiy xulosalarni aniqlash, taxlil qilish hamda umumlashtirish usullaridan foydalanadi. 20- asr boshlaridan qiyosiy ped. fani Pedagogikaning alohida tarmog‘i sifatida dunyoga keldi. Unda jahondagi turli xalqlarning pedagogik qarashlari va ta‘lim-tarbiya tizimi qiyosiy-genetik yo‘sinda bir-biriga solishtirilgan holda o‘rganildi. Abdulla Avloniy pedagogikaga oid asarlarida ham, publitsistik maqolalari, she‘r va dramalarida ham dunyo xalqlari madaniyatini, ilm-fanni, maktab va maorifni ulug‘lab, xalqni ilmi, madaniyatli bo‘lishga undadi [1]. Pedagogikada ta‘lim va tarbiya jarayonlarining qaysi jihatlarini o‘rganishdan kelib chiqadigan bir qancha soha va bo‘limlar mavjud. O‘qitishning maqsadi, vazifalari, tamoyillari, usullari bilan shug‘ullanadigan sohasi didaktikadir. Shaxsning axloqiy sifatlarini tarkib toptirish, unda e‘tiqod, dunyoqarash, axloq singari ma‘naviy jihatlarini shakllantirish masalalarini pedagogikaning tarbiya nazariyasi va amaliyoti tarmog‘i o‘z ichiga oladi. Ta‘lim-tarbiyani tashkil etish, uyushtirish va uni boshqarish singari tashkiliy pedagogik ishlar qonuniyati pedagogikaning maktabshunoslik sohasi tomonidan ishlab chiqiladi. pedagogika hamisha muayyan yoshdagi, ma‘lum hayotiy va akliy tajribaga ega bo‘lgan kishilar bilan ish ko‘radi. Shuning uchun ham pedagogikaning qonuniyatlarini belgilashda ta‘limtarbiya oluvchining yosh xususiyatlarini hisobga olish hal qiluvchi ahamiyatga ega bo‘ladi.

Ayrim o‘quv fanlarini o‘qitish qonuniyatlari va usullarini o‘rgatuvchi metodika (tadris) fanlari ham pedagogikaning sohalari hisoblanadi. Bularga nisbatan

didaktika umumiy metodika hisoblanadi va har bir alohida predmeti metodikasi xususiy didaktika sanaladi. Ammo bu xil chegaralanish anchagina shartlidir. Chunonchi, adabiyot o'qitish metodikasi didaktikaga nisbatan xususiy didaktika hisoblanadi, ayni vaqtda, u mumtoz adabiyot tarixini o'rganish metodikasi, chet el ada-biyotini o'rganish metodikasi, xalq og'zaki ijodini o'rganish metodikasiga nisbatan umumiy metodika vazifa-sini bajaradi. Xususiy metodikalar umumiy didaktikaga tayangan va uning nazariy umumlashmalariga asoslangan holdagina rivojlana oladi. Ayni vaqtda, har bir aniq fanga tatbiq etilgan didaktik qonuniyatlar o'sha o'quv predmetini o'qitish tajribasidagi o'ziga xoslik bilan boyitiladi, umumiy jihatlarni konkretlashtiradi, har bir o'ziga xoslikda o'qitishning universal jihatlarni namoyon etadi.

ADABIYOTLAR

1. Авлоний А. Танланган асарлар. 1-жилд. –Т.: «Маънавият», 1998.
2. Pedagogika, T., 1996; O'zbek pedagogikasi tarixi, T., 1997; Qurbonov Sh.,
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. 29.12.2020
4. Seytxalilov E., Kadrlartayyorlash milliy dasturi: pedagogik tadqiqotlar yo'nalishi va muammolari, T., 1999; O'zbek pedagogikasi antologiyasi
5. Yaxshilikov J.Ya. Muhammadiyev N.E. Milliy g'oya: O'zbekistonni rivojlantirish strategiyasi. Darslik. –T.: Cho'lpon nomidagi nashriyot. 2018-yil. –B.516-517.
6. I.Karimov. „Donishmand xalkimizning mustaxkam irodasiga ishonaman“. T. 2000.
7. I. Karimov. „Barkamol avlod — O'zbekiston taraqqiyotining poydevori“. T. 1997.
8. O'zbekiston Respublikasi „Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi“. T, 1997.
9. Konfutsiy (551 d.n.e — 479 d.n.e)